

Vizi E. Szilveszternek, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének üdvözlő szavai

Igen tisztelt Elnök Úr! Tanult Barátaim! Hölgyeim és Uraim! Engedjék meg, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége és köztestületi tagsága nevében tisztelettel és szeretettel köszöntsem a Magyar Nyelvtudományi Társaságot a jubileum alkalmával századik születésnapján. A centenárium mindenkit arra kötelez, hogy visszapillantson, számot vessen. De kötelez arra is, hogy a jövőt megismerje, a jövő elképzeléseit feltárja. Nekem természetesen nem ez a feladatom. Ezért engedjék meg, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége nevében itt csak néhány gondolatszikrát villantsak fel.

A Magyar Tudományos Akadémiának már születése pillanatában kötelessége volt a magyar nyelv művelése. A pozsonyi országgyűlésen 1825-ben gróf Széchenyi István magyarul szólalt fel: „Nekem itt szavam – mondá – nincs. Az országnak nagyja nem vagyok, de birtokos vagyok, és ha feláll egy oly intézet, mely a magyar nyelvet kifejti, mely azzal segíti honosainkat [honfitársainknak] magyarokká neveltetését, jószágaim egy esztendei jövedelmét feláldozom.” Ezt mondotta Széchenyi István gróf, a Magyar Tudományos Akadémia alapítója. Ebben a csodálatos Duna parti palotában, katedrálisban vagyunk, amelyet azért emeltek eleink, hogy a magyar nyelv művelésének központja legyen, hogy a kor tudományos eredményeit magyar nyelven, mindenki számára hozzáférhetővé tegyék.

Gyakran idézik azt, hogy „nyelvében él a nemzet”. Hadd idézzem meg egykori főtítkárnkat, Arany Jánost, mert valószínűleg tőle származik ez a mondás: „Félre kishitűek, nem veszett el, élni fog nyelvében, élni művészettel még soká a nemzet!” Mint orvos hadd mondjam el, hogy mi, orvosok is sokat tettünk a magyar nyelvért. Nemcsak Gyarmathi Sámuel, Bugát Pál vagy Toldy (Schedel) Ferenc, hanem sokan mások is. Például Almásy Balogh Pál akadémikus, aki – nem tudom, hogy közismert-e – Széchenyi István orvosa volt. Ő azért kapott akadémiai aranyérmét, mert a jogi nyelvet magyarította. Meggyőződésem, hogy a természettudományok művelői is nagy tisztelettel tekintenek azokra a tudósokra, akik éltetik ezt a nyelvet.

Agykutatóként én is osztom azt a nézetet, hogy a Kárpát-medence szülőtteinek, édes anyanyelvünk beszélőinek a sikerei részben a magyar nyelvnek is köszönhetők. Engedjék meg, hogy szerény magyarázattal szolgáljak erre! A magyar nyelv agglutináló, tehát egyetlen szóban is ki tudom fejezni az idő-, térbeli vagy birtokviszonyokat. Ha az idegrendszernk, a neuronhálózatnak a működését veszem figyelembe, akkor nekem a szóban forgó szavakat egyetlenegy helyről kell felidézmem, nem pedig – idő- és energiaigényes módon – az agy különböző területeiről. Osztom tehát Teller Edének a véleményét, s úgy vélem, agykutatóként magyarázattal szolgálhatok a jelenségre. Mi, természettudósok is nagy tisztelettel adózunk azoknak, akik anyanyelvünket művelik, mégpedig nemzetközi szinten. Szily Kálmántól Szinnyi Józsefen, Zsirai Miklóson, Knieszsa Istvánon, Bárczi Géján keresztül Benkő Lorándig kimagasló elnökök vezették (illetőleg vezeti: Benkő Loránd) a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, s számos jeles művelője volt és van ennek a nyelvnek. Nem hallgathatom el azt sem, hogy két korábbi elnök, Szily Kálmán és Szinnyi József akadémiánk könyvtárának főigazgatói is voltak.

Ha az anyanyelv a nemzet fennmaradásának záloga, akkor én csak annak tudok jelentőséget tulajdonítani, ha a Magyar Tudományos Akadémia a magyar nyelvvel való foglalkozást változatlanul egyik legfontosabb feladatának tekinti. Nem olyan régen, november 18-án Kolozsvárott a Mindentudás Egyetemének hatalmas sikerű előadása zajlott le. Szilágyi N. Sándor a nyelvről, a magyar anyanyelv sajátosságairól beszélt. A ma

Babeş–Bolyai Tudományegyetemnek nevezett Farkas utcai egyetem auditorium maximumába 900 ember zsúfolódott be, még a csilláron is lógtak, de legalább kétszer annyian voltak, akik nem fértek be a terembe – számukra kinn az utcán kellett kivetíteni az előadást. Mindez azt jelenti, hogy a magyar állam határain túl is ez a nyelv az, amely összetart minket. A Magyar Tudományos Akadémia szervezésében a Mindentudás Egyeteme elment Révkomáromba is, ahol Agócs Zoltán professzor a hidakról beszélt. A hidakról, amelyek városrészeket és országokat kötnek össze – Párkánynál magyart a magyarral. Bizonyára megértik éppen a magyar nyelv művelői, hogy azt a metaforát, amelyet a hidak és a nyelv hordoznak, nem véletlenül választottuk. Mert a Magyar Tudományos Akadémiának, mint ahogy ezt Széchenyi István 1825-ben megfogalmazta, feladata a magyar nyelv művelése.

Utolsó gondolatként engedjék meg, hogy Reményik Sándor „Az ige” című versének gyönyörű sorát idézzem: „a nyelv ma néktek végső menedéktek”. Az Önök feladata, hogy ezt a menedékhelyet megőrizték és műveljék. Ahogy Márai Sándor Naplójában írta, „az ország, a nép még nem haza. A tényekből, az országból, a népből akkor lesz csak haza, ha az anyanyelv nevet ad a tényeknek. Nincs más haza, csak az anyanyelv”. Ennek művelése az Önök feladata. Köszönöm Önöknek a magyar nyelv, anyanyelvünk kutatását és művelését!